

Таким чином, норми трудового законодавства про призупинення дії трудового договору носять тимчасовий характер і діють виключно у період дії воєнного стану.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> (дата звернення: 12.04.2022).

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 12.04.2022).

3. Коментар Мінекономіки до Закону України від 15 березня 2022 р. № 2136-IX «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану». URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=7ca63edc-a033-4a4e-a29b-9157cb5a69a2&title=KomentarMinekonomikiDoZakonuUkrainiVid15-Bereznia2022-R-2136-ikhproOrganizatsiiuTrudovikhVidnosinVUmovakhVonnogoStanu> (дата звернення: 12.04.2022).

4. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 12.04.2022).

5. Кодекс законів про працю України: Кодекс України від 10.12.1971 № 322-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 12.04.2022).

УДК 94 (477) «1950»

Ухач В. З.

*к.і.н., доцент, доцент кафедри
теорії та історії держави і права,
Західноукраїнський національний університет*

ПРОТИБОРСТВО УКРАЇНСЬКОГО ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ З МОСКОВСЬКО-БІЛЬШОВИЦЬКИМИ КАРАЛЬНО-РЕПРЕСИВНИМИ СТРУКТУРАМИ У ДР. ПОЛ. 50-Х РР. ХХ СТ.: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ (СУЧАСНИЙ ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ ДИСКУРС)

Вітчизняними дослідниками, особливо в останнє десятиліття, проведені ґрунтовні дослідження, які проливають світло на особливості, форми та методи боротьби репресивно-каральних сил у їх боротьбі з українським національно-

визвольним рухом. Я. Антонюк досліджував питання діяльності радянської агентури та використання силовими органами спецпрепаратів та оперативної техніки [1]. Протиборство спецпідрозділів радянських сил та націоналістичного підпілля аналізує Д. Веденєєв [2]. Дрогобицький науковець В. Ільницький у переліку власних наукових праць про національно-визвольну боротьбу в Карпатському краю ОУН, розкриває особливості боротьби радянської карально-репресивної системи проти самостійницького руху, використання оперативними органами компрометаційних прийомів, залучення повстанських родин в агентурно-оперативних заходах [3]. Історико-правова оцінка боротьби органів внутрішніх справ проти структур націоналістичного підпілля та повстанських відділів здійснена в наукових розробках Ю. Кульгавець [6]. Нормативним засадам репресивної політики сталінського режиму на українських землях присвячена наукова стаття Л. Місінкевича [9]. Методи боротьби і тактику дій радянських репресивних органів проти ОУН(б) і УПА аналізують у своїх наукових працях М. Марчук, С. Макарчук, М. Нагірняк, І. Патер. На діяльності агентури, спецбоївки, оперативних спецгруп у боротьбі з українським визвольним рухом акцентують увагу В. Сергійчик та О. Сущук.

У цілому вітчизняні дослідники в оцінці боротьби ОУН(б) і УПА з радянськими карально-силовими органами виокремлюють наступні узагальнення.

По-перше, відновлення радянської влади на звільнених з кінця 1944 року західноукраїнських землях відбувалося силовими методами, оскільки друге повернення на терени краю і процеси «другої» радянизації були зустріті відкритим збройним спротивом ОУН(б) і УПА. Суб'єкти національно-визвольного руху виступали для сталінського режиму потужним дестабілізуючим чинником, суттєво перешкоджаючи здійсненню форсованих соціалістичних перетворень та відволікали суттєві людські, матеріальні та військові ресурси. Оголосивши українському самостійницькому рухові відкрити війну, тоталітарний режим застосував цілий комплекс військово-політичних, правовий, економічних, соціальних та ідеологічних заходів. Використаний силовими структурами маховик карального інструментарію лавиноподібно захопив місцеве населення, яке опинилося в лещатах своєрідного заручництва у смертельному протистоянні обох протиборствующих сторін [5, с. 39].

По-друге, прагнучи радянлізувати західноукраїнські землі тоталітарний режим цілковито ігнорував (і це незважаючи на «досвід» першої радянизації у 1939 – серед. 1941 років – *Авт.*) багатовіковий специфічний історично сформований життєвий уклад населення західноукраїнського регіону, усталені місцеві звичаї та традиції [4, с. 230]. Маючи «досвід» апробування жорстоких, терористичних, військових й адміністративних методів на Великій Україні,

радянський режим бездумно проте переконливо рецепіював їх на землі Західної України. Концептуальними видаються міркування дослідниці Ю. Кульгавець, яка у власному історико-правовому дослідженні особливостей діяльності органів внутрішніх справ у західних областях проти збройного підпілля, об'єктивно наголошує, що в радянській державі (на базі марксистсько-ленінської теорії) «було створено жорстокий механізм організації суспільства за ознакою класової приналежності з позицій «свій-чужий». Причому класова належність стала прямо впливати на правове становище індивіда і ступінь кримінального покарання обвинуваченого. Українське суспільство породжувало і заповізане право, відмінною рисою якого був класовий підхід до визначення принципів і видів системи покарань» [7, с. 12]. Сформувався позитивістське праворозуміння, в якому закон (право) цілковито поступався пануючій комуністичній доктрині, ідеології. У цьому контексті концептуально-методологічного значення набувають висновки О. Лисенка, який акцентує увагу на принциповій обставині: «оголосивши всі збройні формування самостійницької орієнтації «бандитами», а весь рух «бандитизмом», і нацисти і більшовики тим самим вивели їх з політичної площини в суто кримінальну. У зв'язку із цим, українські повстанці перетворювалися з партизанів чи комбатантів на кримінальний елемент [...]» [8, с. 17]. Загалом у 1939-1950-х роках сталінським режимом у західних областях України основний акцент робився на політичній складовій бандитизму. Власне органам внутрішніх справ (далі – ОВС) відводилася ключова роль у ліквідації структур самостійницького руху. Попри поліфункціональний характер діяльності ОВС ключовим завданням залишалася ліквідація ОУН(б) і УПА [7, с. 14].

По-третє, з другої половини 1940-х років сталінський режим оголосив націоналістичному підпіллю та повстанським відділам широкомасштабну війну, використовуючи різні форми і методи боротьби. Зокрема використовувалися частини регулярної армії, збройні загони НКВС, спецслужби, так звані «яструбки», а з 1946-1947 років більш «витонченіші» методи боротьби: спецзасоби, агентурно-бойові групи, компрометації перед підпіллям окремих членів, створення легендованих проводів.

Таким чином, вітчизняні науковці мають єдині погляди у висновку про значну народну підтримку українського визвольного руху, що пояснюється не тільки бажанням відновлення української державності, але й несприйняттям населенням сутності радянських порядків, жорстокістю викорінення радянським тоталітарним режимом української ідентичності, що складало альфу і омегу сутності політики комуністичної влади. Дослідники вказують, що безкомпромісний характер протистояння обох ворогуючих сторін спричинив значні людські втрати як учасників збройного протистояння, так і мирного

населення, завдав значних матеріальних збитків. З військової точки зору антикомуністичний опір націоналістичного підпілля та повстанської армії зазнав поразки, але національно-визвольний рух не був випадковістю, не був полишений реального сенсу і в майбутньому дав добрі плоди. Усталено висновок про цілковиту моральну, ідейну перемогу українського національно-визвольного руху. Він забезпечив живучість національної ідеї в наступних етапах національно-визвольної боротьби.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антонюк Я. М. Застосування спец препаратів і оперативної техніки НКВС-НКДБ-МВС-МДБ в антиповстанських операціях на Волині (1944-1954 рр.). *Науковий вісник Волинського національного у-ту ім. Л. Українки. Серія. Історичні науки.* 2009. № 13 С. 241-249.

2. Веденєєв Д. В. Організація, тактика й методи дій радянських оперативно-військових сил у протиборстві з національно-визвольним рухом в Західній Україні (1945-1950-ті рр.). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Історичні науки.* 2010. Вип. 16. С. 211-227.

3. Ільницький В. Використання репресивно-каральними органами повстанських родин в агентурно-оперативних заходах у Карпатському краї ОУН (1945-1950 рр.). *Українознавство.* 2012. № 2. С. 68-75.

4. Ільницький В. І. Боротьба радянської репресивно-каральної системи проти українського визвольного руху в Дрогобицькій області в 1948-1949 рр. *Науковий вісник Волинського національного ун-ту ім. Л. Українки. Серія: Історичні науки.* 2009. № 13. С. 230.

5. Зубченко С. П. Заходи боротьби радянської влади з опозиційними національними рухами на звільнених від окупації територіях (1944-1945 рр.). *Гілея: науковий вісник. Зб. наук. праць.* 2015. Вип. 103(12). С. 39.

6. Кульгавець Х. Ю. Діяльність радянських органів внутрішніх справ проти українського збройного підпілля у 1944-1950 рр.: історіографія наукової проблеми. *Університетські наукові записки.* 2011. № 1(37). С. 47-55.

7. Кульгавець Х. Ю. *Діяльність органів внутрішніх справ у західних областях Української РСР проти збройного підпілля в 1944-1950 рр.: історико-правове дослідження:* автореф. дис... к.ю.н. Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2012. С. 12, 14.

8. Лисенко О. Український національно-визвольний рух 30-50-х рр. ХХ ст.: суспільний контекст і науковий вимір. *Галичина.* 2013. Ч. 24. С. 17.

9. Місінкевич Л. Л. Нормативні засади репресивної політики радянської влади в Україні в 40-50-ті рр. XX століття. *Університетські наукові записки*. 2013. № 3. С. 10-19.

УДК 338.48

Федорченко Н. В.

*д.ю.н., професор, завідувач кафедри
загальноюридичних дисциплін, цивільного
права та правового забезпечення туризму,
Київський університет туризму, економіки і права,
головний науковий співробітник відділу дослідження
проблем взаємодії держави та громадянського суспільства,
Київський регіональний центр НАПрН України*

ТУРИЗМ ДОБИ ВОЄННОГО ЧАСУ

Туризм – це цілеспрямована діяльність людей з фізичного пересування до нових локацій з метою переживання нового досвіду та отримання нових вражень [3, с. 104].

Але саме туризм прийняв на себе перший удар наслідків пандемії (закриття кордонів, обмеження в свободі пересування і тд.). Право на туризм, свобода туристичних подорожей є складовим елементом конституційного права на свободу пересування, права вільно залишати територію України й повертатись до неї [2]. Стаття 7 і стаття 8 Глобального етичного кодексу туризму також передбачає право на туризм і свободу туристичних подорожей [1].

2020 та 2021 роки були складними для туристичної індустрії. Пандемія коронавірусу призвела до величезних втрат у всьому світі. Усі надії звернулися на 2022 рік, оскільки обмеження, пов'язані з пандемією, почали пом'якшуватися, здавалося, що галузь відновиться. Але 24 лютого, коли Росія вторглася в Україну, війна замінила пандемію як перешкоду для подорожей. Туристи уникають поїздок до Центральної та Східної Європи, особливо до країн, що межують з Україною.

Але у випадку з сусідами України також відіграє роль геополітична напруженість. Туризм у регіоні гальмується роками, тому що конфлікт в Україні назріває вже давно, і люди знали, що в якийсь момент буде великий вибух.

Якщо подивитися на популярні серед туристів дві прикордонні з Україною країни – Угорщину та Польщу, то можна помітити вплив пандемії COVID-19 на